

*Людмила Гуляєва, к.е.н., доцент
Академія праці, соціальних відносин і туризму, м.Київ*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ, ПІДЗВІТНОСТІ ТА ДОБРОЧЕСНОСТІ У ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСАХ ЄС ЯК ЧИННИК ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Бюджет Європейського Союзу (ЄС) максимально орієнтований на мінімізацію корупційних ризиків, є одним із найбільш контрольованих у світі та побудований на принципах прозорості, чесності й підзвітності. Ці принципи є надзвичайно важливими інструментами запобігання корупції. Прозорість (transparency) вимагає розкриття інформації про формування бюджетної політики, зокрема про витрати, забезпечуючи при цьому доступ громадян до такої інформації. Прозорість є ключовим елементом формування підзвітності (accountability) та довіри до тих, хто приймає рішення. В свою чергу доброчесність (integrity) державних інституцій передбачає використання їх повноважень в офіційно дозволених і публічно виправданих цілях.

Здійснюючи політику у сфері публічних фінансів, ЄС проводить так звану політику «захисту бюджету ЄС» (protection of the EU budget [1]), що включає такі напрямки реалізації політики:

– Забезпечення верховенства права [2]. Повага до верховенства права є ключовою для надійного фінансового управління бюджетом ЄС та ефективного використання публічних коштів, забезпечуючи захист прав кінцевих бенефіціарів програм та політик, що фінансуються ЄС. З 2021 року бюджет ЄС має додатковий рівень захисту у випадках, коли порушення принципів верховенства права зачіпають або ризикують вплинути на фінансові інтереси ЄС. Це сталося завдяки впровадженню у практику загального режиму обумовленості для захисту бюджету ЄС (conditionality regulation)» [3]. Режим дозволяє ЄС оперативно вживати заходів, наприклад, призупинення платежів або коректування сум фінансування, для захисту бюджету у ситуаціях, де є загроза верховенству права та ефективному використанню коштів бюджету ЄС.

Основні норми права щодо захисту бюджету ЄС закріплені у зводі правил – Фінансовий регламент ЄС (The EU Financial Regulation) [4], який набув чинності 2 серпня 2018 року та прийнятий з метою вдосконалення існуючих підходів для захисту фінансових інтересів ЄС. Також для посилення захисту публічних фінансів Європейська комісія у 2019 року прийняла Стратегію по боротьбі з шахрайством: посилені дії для захисту бюджету ЄС.

– Політика уникнення та врегулювання конфліктів інтересів. Має вирішальне значення для підтримки репутації та неупередженості державного сектору та тих, хто приймає рішення щодо управління коштами ЄС. Наявність детальних політики та правил управління наявними конфліктами та уникнення потенційних конфліктів інтересів є невід’ємною частиною ефективного врядування та надійного фінансового управління бюджетом ЄС.

– Діяльність спеціалізованих агентств та органів ЄС, які покликані захищати бюджет ЄС. На операційному рівні над захистом фінансових інтересів та фондів ЄС від корупції та шахрайства працює Європейська комісія. Для виконання спеціалізованих задач створені та діють такі установи: Європейська прокуратура (European Public Prosecutor’s Office), Європейський офіс по боротьбі з шахрайством (European Anti-Fraud Office), Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва у сфері кримінальної юстиції (European Union Agency for Criminal Justice Cooperation), Агентство Європейського Союзу зі співробітництва правоохоронних органів (The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation).

– Система раннього виявлення та виключення (The Early Detection and Exclusion System, EDES) [6]. Створена Європейською комісією в 2016 році, EDES захищає фінансові інтереси ЄС від ненадійних економічних операторів шляхом виявлення та недопущення їх отримання коштів, а також шляхом накладення на них фінансових санкцій. Правила EDES застосовуються до всіх контрактів, грантів, угод, прізів, фінансових інструментів і оплачуваних експертів, а також до виконання бюджету ЄС, що знаходиться під непрямым управлінням. Система передбачає створення бази даних EDES, що містить перелік операторів, які не мають доступу до фінансування ЄС або підлягають фінансовим санкціям.

– Внутрішній та зовнішній контроль публічних фінансів. Бюджет ЄС підлягає внутрішньому та зовнішньому контролю Європейською комісією, Європейською рахунковою палатою та Європейським парламентом на всіх стадіях бюджетного процесу.

Публікація підготовлена в рамках реалізації проєкту Жан Моне Модуль «Антикорупційна політика ЄС: ключові елементи, орієнтація на сталий розвиток, уроки для України» (EU AntiCor, 101047968 – EU AntiCor — ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH).

Список використаних джерел:

1. Protection of the EU budget. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/protection-eu-budget_en (date of access: 01.10.2022).

2. Rule of law conditionality regulation. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/protection-eu-budget/rule-law-conditionality-regulation_en (date of access: 01.10.2022).
3. Regulation (EU, Euratom) 2020/2092 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget. Document 32020R2092. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.LI.2020.433.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2020:433I:TOC> (date of access: 01.10.2022).
4. Financial regulation applicable to the general budget of the Union. July 2018. The Publications Office of the European Union. URL: <https://europa.eu/!kF47JM> (date of access: 01.10.2022).
5. EU anti-fraud measures. European Commission website. URL: https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/how-it-works/annual-lifecycle/implementation/anti-fraud-measures_en (date of access: 01.10.2022).